

SUUNNITELMA OPPILAIDEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, HÄIRINNÄLTÄ JA KIUSAAMISELTA

VANTAAN PERUSOPETUS

Päivitetty viimeksi xx.05.2025

**Vantaa
Vanda**

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO.....	3
1. TUNNISTA MISTÄ ON KYSYMYS – VÄKIVALTA, HÄIRINTÄ JA KIUUSAAMINEN ILMIÖINÄ.....	4
1.1. Mitä on kiusaaminen?.....	5
1.1.1. Kiusaamisen ehkäisy on koko yhteisön asia.....	5
1.1.2. Kiusaaminen voi saada monenlaisia muotoja.....	6
1.1.3. Miten aikuinen voi tunnistaa kiusaamisen?.....	7
1.2. Mitä on väkivalta?.....	8
1.3. Mitä on häirintä?.....	10
1.4. Kiusaaminen, väkivalta ja häirintä verkkovälitteisissä ympäristöissä.....	12
2. LAINSÄÄDÄNTÖ JA OHJAAVAT ASIAKIRJAT VELVOITTAVAT SYSTEMAATTISEEN ENNALTAEHKÄISYYN JA PUUTTUMISEEN.....	13
3. OPISKELUHUOLTO RAKENTAMASSA TURVALLISTA OPPIMISYMPÄRISTÖÄ.....	14
3.1. Yhteisöllinen opiskeluhoito.....	14
3.2. Yksilökohtainen opiskeluhoito.....	15
4. ENNALTAEHKÄISEMINEN.....	15
4.1. Toimenpiteet yhteisötasolla.....	15
4.2. Toimenpiteet ryhmätasolla.....	16
4.3. Toimenpiteet yksilötasolla.....	17
5. KIUUSAAMISEEN PUUTTUMINEN.....	18
5.1. Toimenpiteet yksilötasolla.....	19
5.1.1. Ensimmäinen selvittelytapaaminen kiusaamista kokeneen kanssa.....	21
5.1.2. Ensimmäinen tapaaminen kiusaamiseen osallistuneiden kanssa (jokainen erikseen).....	22
5.1.3. Seuranta.....	23
5.1.4. Pitkittyneet kiusaamistapaukset.....	23
5.2. Toimenpiteet ryhmätasolla.....	23
5.3. Toimenpiteet yhteisötasolla.....	24
6. VÄKIVALTAAN JA HÄIRINTÄÄN PUUTTUMINEN.....	24
6.1. Henkiseen väkivaltaan, häirintään ja vihapuheeseen puuttuminen.....	25
6.2. Seksuaaliseen häirintään tai väkivaltaan puuttuminen.....	26
6.3. Fyysiseen väkivaltaan puuttuminen.....	27
7. SEURAAMUKSET JA MENETTELY KIUUSAAMIS-, VÄKIVALTA- JA HÄIRINTÄTAPAUKSISSA.....	28
7.1. Seuraamukset ja kurinpito.....	28

7.2.	Suunnitelma opetukseen palaamiseksi opetuksen epäämisen jälkeen.....	29
7.3.	Ilmoitusvelvollisuudet ja konsultointi.....	30
7.3.1.	Ilmoitus huoltajille.....	31
7.3.2.	Yhteydenotto opiskeluhoitopalveluiden saamiseksi.....	31
7.3.3.	Yhteydenotto sosiaalihooltoon tuen tarpeen arvioimiseksi.....	32
7.3.4.	Lastensuojeluilmoitus.....	32
7.3.5.	Rikosilmoitus.....	33
7.3.6.	Ilmoitusvelvollisuus suunnitteilla olevasta törkeästä rikoksesta.....	33
7.3.7.	Ilmoitus poliisille väkivallan uhasta.....	33
7.3.8.	Verkossa tapahtuvan toiminnan ilmoittaminen.....	33
7.3.9.	Varmista lapsen turvallisuus ja konsultoi tarvittaessa.....	34
8.	KOULUN AIKUISEN OPPILAASEEN KOHDISTAMA VÄKIVALTA, HÄIRINTÄ JA KIUSSAAMINEN.....	35
9.	OPPILAAN KOULUN AIKUISEEN KOHDISTAMA VÄKIVALTA, HÄIRINTÄ TAI KIUSSAAMINEN.....	36
10.	SUUNNITELMAN PÄIVITTÄMINEN JA SEURANTA.....	36
11.	SUUNNITELMAN PEREHDYTTÄMINEN JA SIITÄ TIEDOTTAMINEN.....	36

JOHDANTO

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) velvoittaa, että opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa on suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, häirinnältä ja kiusaamiselta. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) määritellään tarkemmin, että suunnitelmassa tulee kuvata toimenpiteet näiden ehkäisemiseksi, esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet.

Kouluilla on lakiin kirjattu velvollisuus puuttua tietoonsa tulleeseen kiusaamiseen, joka on tapahtunut koulussa tai koulumatkan aikana (Perusopetuslaki 628/1998).

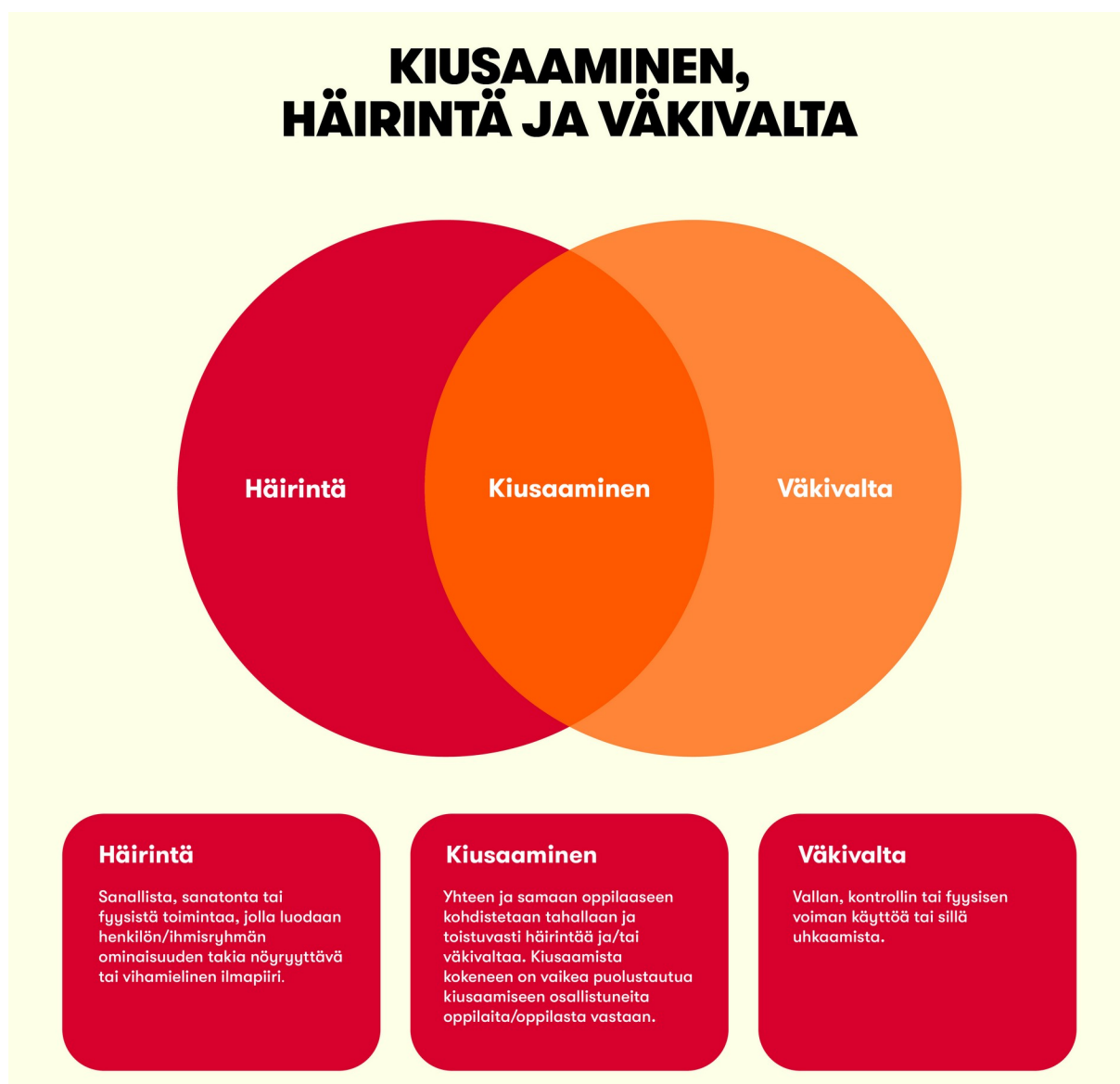
Tämä suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, häirinnältä ja kiusaamiselta on tarkoitettu Vantaan perusopetuksen työtä ohjaavaksi dokumentiksi sekä työvälineeksi koulujen henkilöstölle. Suunnitelmassa kuvataan väkivaltaa, häirintää ja kiusaamista ilmiöinä, niiden ehkäisemistä sekä toimintatapoja niihin puuttumiseksi niin yhteisö-, ryhmä- kuin yksilötasolla. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan yhteistyötä eri viranomaisten sekä oppilaiden huoltajien kanssa. Suunnitelman avulla edistetään tietoisuutta väkivallasta, häirinnästä ja kiusaamisesta, edistetään niiden vastaista työtä sekä vahvistetaan osaamista toimia väkivalta-, häirintä- ja kiusaamistilanteissa.

Tämä suunnitelma on lakisääteinen opiskeluhuoltosuunnitelman liite ja sen laatimisessa on huomioitu Opetushallituksen ohjeistus suunnitelman laatimiseksi. Suunnitelma linkittyy tiiviisti Kasvatuksen ja oppimisen toimialalle laadittuun toimenpideohjelmaan Kiusaamisen ehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi. Suunnitelmassa tarkennetaan ja konkretisoidaan toimenpideohjelmassa kirjattua työtä perusopetuksen näkökulmasta.

Tämän suunnitelman keskeinen sisältö käydään läpi henkilökunnan, huoltajien ja oppilaiden kanssa jokaisen lukuvuoden alussa. Koulukohtaiset tarkennukset suunnitelman toteuttamisesta tehdään koulun toimintasuunnitelmassa ja toimintatavoista tiedotetaan koulun kotisivuilla. Koulu kirjaa toimintasuunnitelmaan, kun suunnitelma on käyty läpi kaikkien osapuolten kanssa.

1. TUNNISTA MISTÄ ON KYSYMYS – VÄKIVALTA, HÄIRINTÄ JA KIUSAAMINEN ILMIÖINÄ

Väkivalta, häirintä ja kiusaaminen loukkaavat toisen henkilön koskemattomuutta ja turvallisuutta. Ne ovat osin päällekkäisiä ilmiöitä, ja siksi toisinaan haastavia erottaa toisistaan. Koulun arkisessa kasvatustyössä yksittäisten tilanteiden nimeäminen oikealla käsitteellä ei ole olennaista, mutta on tärkeää ymmärtää käsitteiden väliset erot, keskinäinen linkittyminen toisiinsa sekä eri ilmiöihin vaikuttavat taustatekijät, jotta niitä voidaan ehkäistä ja niihin voidaan puuttua oikealla tavalla. Tässä luvussa tarkastellaan väkivaltaa, häirintää ja kiusaamista ilmiöinä sekä tuodaan esiin näiden välisiä suhteita.

Kuva 1: Kiusaaminen, häirintä ja väkivalta

1.1. Mitä on kiusaaminen?

Yleisesti koulukiusaamisella tarkoitetaan sitä, että joku oppilas joutuu yhden tai useamman muun oppilaan toistuvan loukkaamisen, vahingoittamisen ja/tai syrjinnän kohteeksi pystymättä puolustautumaan tai vaikuttamaan saamaansa kohteluun. Kiusaamisen ominaispiirteitä ovat¹:

- toistuvuus,
- valtaepätasapaino ja
- tietoisuus.

Nämä piirteet erottavat sen esimerkiksi riitelystä tai yksittäisestä konfliktista. Tämän takia kiusaamistilanteeseen puuttuminen edellyttää erilaisia toimenpiteitä kuin yksittäiseen konfliktiin puuttuminen.

Kiusaaminen on ryhmäilmiö, jossa ryhmä omalla toiminnallaan ylläpitää kiusaamista. Vaikka suurin osa oppilaista ei hyväksyisikään kiusaamista, voivat he omalla toiminnallaan ylläpitää sitä omaksumalla esimerkiksi hiljaisen hyväksyjän roolin. Ryhmän jokaisella jäsenellä voidaan katsoa olevan oma roolinsa kiusaamistilanteissa. Kiusaamiseen osallistuneen ja kiusaa kokeneen lisäksi ryhmästä löytyy tyypillisesti kiusaamiseen osallistuneen apuri, kiusaa kokeneen puolustaja, hiljaisia hyväksyjä ja passiivisia sivustaseuraaajia. Toisaalta on myös hyvä tiedostaa, että on tapauksia, jotka tapahtuvat muilta ryhmän jäseniltä piilossa.

Kiusaamisen määrittelyä haastaa se, että eri osapuolet saattavat kokea tilanteet eri tavoin. Aina kiusaamiseksi koettuja tekoja ei ole tarkoitettu loukkaaviksi. Varsinaisen toiminnan lisäksi kyse on myös yksilön kokemuksista tai ryhmän suhtautumisesta.

1.1.1. Kiusaamisen ehkäisy on koko yhteisön asia

Viimeaikaisessa tutkimuksessa kiusaaminen nähdään ensisijaisesti sosiokulttuurisena ilmiönä. Lapset ja nuoret ovat jatkuvasti erilaisten yhteisöjen ympäröimiä ja vuorovaikutuksessa näiden ympäristöjen kanssa. Kiusaaminen on siten monimutkainen sosiaalinen ilmiö, johon vaikuttavat erilaiset tekijät erilaisissa yhteisöissä ja vuorovaikutustilanteissa.

Kouluyhteisön jäsenten käytökseen vaikuttavat virallisten ja kirjattujen sääntöjen lisäksi niin sanotut kirjoittamattomat säännöt. Yhteisön jäsenet vaikuttavat niihin arvoihin ja

¹ Olweus, 1993; Salmivalli, 2010

normeihin, jotka hyväksytään tai joihin vähitellen sopeudutaan. Kirjoittamattomien sääntöjen muotoutumista ohjaa siis keskeisesti ympäröivän yhteisön sosiaalinen paine. Kirjoittamattomat säännöt ovatkin toimintakulttuurin ydintä. Sellainen toimintakulttuuri, jossa ei sallita väkivaltaa, häirintää tai kiusaamista, edellyttää koko henkilöstön sitoutumista näiden vastaiseen työhön.

Kiusaaminen tai sen vaikutukset eivät usein rajaudu koulupäivään, minkä vuoksi sen ehkäisyssä on tärkeää olla mukana koko yhteisö, sekä huoltajat että muut yhteistyökumppanit.

1.1.2.Kiusaaminen voi saada monenlaisia muotoja

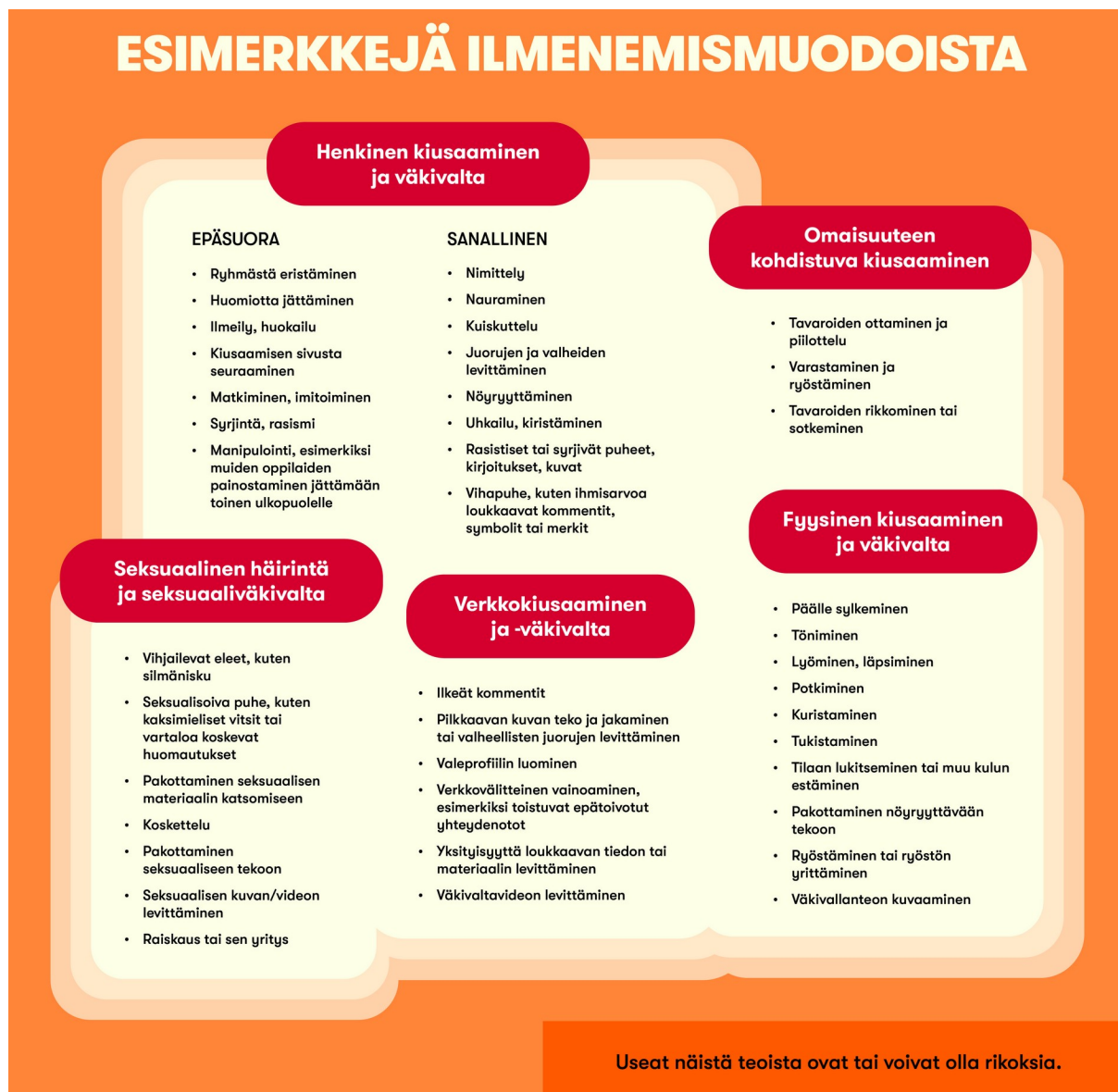
Kiusaamisen muodot ovat hyvin vaihtelevia ja kiusaamista tapahtuu lasten ja nuorten arjessa erilaisin tavoin. Kiusaaminen voi olla suoraa ja kaikille näkyvää, kuten jonkun haukkumista tai epäsuoraa, kuten ryhmän ulkopuolelle jättämistä. Epäsuora kiusaaminen voi ilmetä esim. ulossulkemisena, sanallisena tai fyysisenä häirintänä tai nettikiusaamisena.

Yleisimmin kiusaaminen ilmenee Vantaalla

- nimittelynä, pilkkaamisena,
- naurunalaiseksi tekemisenä,
- huomiotta jättämisenä, tai kaveriporukan ulkopuolelle sulkemisena (Kouluterveyskysely 2023).

Hienovarainen, epäsuora kiusaaminen jää usein aikuisilta piiloon. Siitä kertominen on myös usein oppilaalle haastavaa: miten ottaa asia puheeksi, jos kyse ei ole niinkään yksittäisistä kuvailtavissa olevista teoista vaan epämääräisestä ja ikävästä tunteesta, että tulee torjutuksi vertaistensa joukossa? Pelko siitä, että kertomisen myötä tilanne vain pahentuisi, voi estää kiusaamista kokenutta oppilasta kertomasta tilanteesta. Kiusaamista nähnyt oppilas voi myös pelätä sitä, että aikuiselle kertominen lisää omaa riskiä joutua kiusatuksi.

ESIMERKKEJÄ ILMENEMISMUODOISTA

Kuva 2: Esimerkkejä väkivallan, häirinnän ja kiusaamisen ilmenemismuodoista

1.1.3. Miten aikuinen voi tunnistaa kiusaamisen?

Kiusaamista voi olla vaikea havaita, mutta kiusaa kokenut oppilas voi oirehtia eri tavoin, ja tämä voi näyttäytyä monenlaisina merkkeinä. Koulussa voidaan esimerkiksi havaita, että oppilas viettää välitunnit toistuvasti yksin tai hän on haluton lähtemään välitunnille. Hän saattaa myös koulupäivän jälkeen jäädä koulun alueelle viivyttämään, vältellen heti kotimatkalle lähtemistä. Oppilaan poissaolot koulusta saattavat lisääntyä tai hän voi vaikuttaa ahdistuneelta tai surumieliseltä. Koulumenestys saattaa äkillisesti romahtaa ilman selvää syytä.

Kiusaamisesta kertoo myös se, että luokkatoverit esimerkiksi nauravat toistuvasti oppilaan vastauksille tai eivät valitse häntä ryhmätöihin tai joukkueisiin. Kysyttäessä oppilas saattaa kieltää kiusaamisen, mutta se ei tarkoita sitä, ettei kiusaamista voisi silti tapahtua.

Kiusaamisen kieltäminen on yksi puolustuskeino, jonka avulla kiusaa kokenut yrittää jollakin tavalla pitää itseään kasassa mahdollistavien paineiden edessä. Moni kiusaamiseen osallistunut voi myös itse olla koulussa kiusaa kokenut.

Kotona näkyviä merkkejä voivat olla lapsen tai nuoren ahdistuneisuus ja alakuloisuus, univaikeudet tai psykosomaattiset oireet, kuten päänsärky tai vatsakipu. Lapsi tai nuori voi yllättäen osoittaa, ettei halua mennä kouluun tai hän alkaa kulkea sinne uutta reittiä tai haluaa koulumatkalle mukaan saattajan. Myös se, ettei lapsi tai nuori puhu kavereista, eikä tuo heitä kotiin, saattaa kertoa kiusaamisesta.

Lapsestaan tai nuorestaan huolissaan olevan huoltajan on tärkeää sen lisäksi, että keskustelee hänen kanssaan, ottaa aina yhteyttä kouluun.

1.2. Mitä on väkivalta?

Väkivalta on vallan, kontrollin tai fyysisen voiman käyttöä tai sillä uhkaamista. Se kohdistuu toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään ja voi johtaa fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen, perustarpeiden tyydyttämättä jäämiseen tai jopa kuolemaan.² Se on kattokäsite kaikille väkivallan muodoille, jotka voivat olla fyysisiä, henkisiä tai seksuaalisia. Väkivaltaa voi esiintyä kasvokkaisissa kohtaamisissa, kirjoituksissa sekä erilaisissa verkkovälitteisissä ympäristöissä.

Fyysinen väkivalta on toisen henkilön kehollisen koskemattomuuden loukkaamista ja vahingoittamista. Se tarkoittaa toisen kehoon kohdistuvia, kipua, haittaa tai vammoja tuottavia tekoja. Pahimmillaan fyysisen väkivallan teot voivat johtaa pysyvään vammautumiseen tai kuolemaan. Fyysistä väkivaltaa ovat esimerkiksi töniminen, repiminen, ravistelu, raapiminen, lyöminen, potkiminen, tukistaminen, kuristaminen tai erilaisten astaloiden tai aseiden käyttö (teräase, ampuma-ase, muu vastaava).

Henkinen väkivalta on toisen henkilön henkisen hyvinvoinnin vahingoittamista. Sitä voi olla vaikea tunnistaa, sillä siitä ei jää ulkoisesti näkyviä vammoja tai ruhjeita, vaan sen jäljet jäävät henkilön mieleen ja hyvinvointiin. Henkisen väkivallan tarkoituksena on käyttää valtaa toista henkilöä kohtaan esimerkiksi alistamalla, pakottamalla tai nöyryyttämällä. Henkistä väkivaltaa ovat esimerkiksi nimittely tai loukkaaminen sanallisesti sekä

² WHO, Violence Prevention Alliance: [Violence Prevention Alliance Approach \(who.int\)](https://www.who.int/violence-prevention/alliance)

kontrolloiminen, kiristäminen ja painostaminen, joita saatetaan tehostaa esimerkiksi nöyryytyksen tai väkivallan uhalla. Väkivallalla uhkaaminen tai esimerkiksi tavaroiden heittäminen ja hajottaminen ovat myös henkistä väkivaltaa.

Henkisen väkivallan muotona voidaan pitää myös **sosiaalista väkivaltaa**, joka voi olla esimerkiksi juorujen tai valheiden levittelyä ja tahallista naurunalaiseksi tekemistä. Sosiaalinen väkivalta voi ilmetä myös ulkopuoliseksi jättämisenä tai käytöksenä, joka saa toisen kokemaan olevansa näkymätön, kuulumaton tai merkityksetön (ostrakismi). Tällaista käytöstä on esimerkiksi toistuva huomiotta jättäminen eli sivuuttaminen.

Seksuaaliväkivalta on toisen henkilön seksuaalisen koskemattomuuden tai itsemääräämisoikeuden loukkaamista.³ Seksuaaliväkivalta on kattokäsite, jonka alle voidaan lukea myös seksuaalisen häirinnän teot (seksuaalisesta häirinnästä jäljempänä kappaleessa 1.3.). Seksuaaliväkivaltaa ovat esimerkiksi koskettelu, ahdistelu, seksuaalisen kuvan tai videon ottaminen, levittäminen tai sillä kiristäminen, seksuaalisiin tekoihin pakottaminen tai raiskaus tai sen yritys. Kaikki mainitut teot ovat rikoslain mukaan rangaistavia.⁴ Aikuisen lapseen kohdistamien seksuaalirikosten rangaistukset ovat ankarampia.

Aatteellisella eli ekstremistisellä väkivallalla tarkoitetaan kaikenlaista väkivaltaa, jota henkilö perustelee ja oikeuttaa aatemaailmallaan. Ekstremismissä oman aatemaailman mukaisia tavoitteita ja yhteiskunnallisia muutoksia pyritään edistämään väkivallan keinoin.⁵ Ekstremistisen väkivallan taustalla voi olla hyvin monenlaisia aatemaailmoja ja ideologioita sekä näitä tukevia narrativeja. Ekstremistisiä aatemaailmoja yhdistävä tunnuspiirre on, että niissä joku ihmisryhmä tai jotkin ihmisryhmät nähdään syyllisinä havaittuihin epäkohtiin sekä oman viiteryhmän vihollisina. Lisäksi aatemaailmoille on tyypillistä näihin ryhmiin kuuluvien ihmisarvon alentaminen tai epäinhimillistäminen. Väkivalta tiettyjä ihmisryhmiä kohtaan oikeutetaan ideologisin perustein. Ekstremistinen väkivalta voi olla luonteeltaan fyysistä, henkistä tai sosiaalista ja se voi ilmentyä myös esimerkiksi vihapuheena (ks. vihapuheesta tarkemmin luku 1.3.).

1.3. Mitä on häirintä?

³ [Seksuaaliväkivalta - THL](#)

⁴ [Seksuaalirikoslaki - Oikeusministeriö](#)

⁵ [Radikalisoituminen ja ekstremismi - THL](#)

Häirinnällä tarkoitetaan sanallista, sanatonta tai fyysistä toimintaa, jonka tarkoituksena on luoda jonkin henkilön tai ihmisryhmän ominaisuuden takia halventava, nöyryyttävä, uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri. Tällaisia ominaisuuksia voivat olla esimerkiksi kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, terveydentila, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen ja muu henkilöön liittyvä tasa-arvo- tai yhdenvertaisuuslaissa säädetty syrjintäperuste.⁶ Häirintä ilmenee usein erilaisina henkisen väkivallan muotoina ja sen tarkoituksena voi olla esimerkiksi kohteena olevan henkilön tai ryhmän vaientaminen, pelottelu, nöyryyttäminen tai naurunalaiseksi saattaminen.

Häirintä on yhdenvertaisuuslaissa kiellettyä syrjintää ja joissain yhteyksissä näitä sanoja käytetään myös käsiteparina. Häirinnästä on kyse, kun väkivallan tai kiusaamisen muodot liittyvät johonkin yhdenvertaisuus- tai tasa-arvolaissa tarkoitettuun syrjintäperusteeseen. Häirintää on esimerkiksi rasistinen, homofobinen tai vammaisvihamielinen kiusaaminen.

Rasismi ja syrjintä ovat rakenteellisia ilmiöitä. Syrjinnässä on kyse siitä, että henkilöä kohdellaan samanlaisessa tilanteessa huonommin kuin toisia, yhden tai useamman henkilökohtaisen ominaisuuden takia.⁷ Rasismi voi näyttäytyä esimerkiksi yksilöiden ja ryhmien välisenä tahallisenä ja tietoisena tekona, tai tahattomana ennakkoluuloihin ja pelkoihin perustuvana rodullistavana käytöksenä. Se voi ilmentyä esimerkiksi vihapuheena, syrjintänä, väkivaltana tai näennäisen neutraaleina käytäntöinä, jotka tosiasiallisesti sulkevat ulos osan ihmisistä. Yksittäisten syrjintä- tai rasistitilanteiden taustalla vaikuttavat aina myös rakenteelliset tekijät, joita on tärkeää tunnistaa.⁸

Häirintä voi kohdistua yksittäisen henkilön lisäksi abstraktiin ryhmään. Häirintä ja sen eri muodot linkittyvät läheisesti myös vihapuheeseen. **Vihapuhe** on viestintää, joka lietsoo vihaa yhtä ihmistä tai ihmisryhmää vastaan. Se voi olla puheen lisäksi myös esimerkiksi kirjoituksia, kuvia, symboleja, musiikkia, piirroksia ja elokuvia.⁹ Vihapuheella ei kuitenkaan tarkoiteta mitä tahansa vihaisuutta tai suuttumusta ilmaisevaa viestintää. Vihapuheen tarkoituksena on luoda kuva tiettyyn ryhmään (usein vähemmistöön) kuuluvista ihmisistä alempiarvoisina. Vihapuheen keskeinen tunnusmerkki on, että se loukkaa ihmisarvoa. Se voi olla verhoiltu myös näennäisen humoristiseen muotoon tai sitä voidaan selittää vitsinä. Tämä ei vähennä vihapuheen vakavuutta ja sen vaikutuksia, eikä saa olla syynä puuttumatta

⁶ [Häirintä | Yhdenvertaisuusvaltuutettu](#)

⁷ [Syrjintä | Yhdenvertaisuusvaltuutettu](#)

⁸ [Rasismi | Yhdenvertaisuusvaltuutettu](#)

⁹ [Vihapuhe | Yhdenvertaisuusvaltuutettu](#)

jättämiseen. Vihapuhe itsessään ei ole kriminalisoitu, mutta osa teoista voi täyttää myös rikoksen tunnusmerkit (esimerkiksi kunnianloukkaus, laiton uhkaus tai kiihottaminen kansanryhmää vastaan).

Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.¹⁰ Tällaisia tekoja voivat olla esimerkiksi seksuaalisesti vihjailevat eleet tai ilmeet, seksuaalisesti latautuneet puheet, vitsit tai ehdotukset sekä vartaloa tai pukeutumista koskevat intiimit huomautukset tai kysymykset. Myös seksuaalista häirintää saatetaan pyrkiä vähättelemään selittämällä sitä vitsinä tai syyllistämällä teon kohteeksi joutunutta huumorintajuttomaksi tai tiukkapipoiseksi.

1.4. Kiusaaminen, väkivalta ja häirintä verkkovälitteisissä ympäristöissä

Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän erilaisia muotoja esiintyy myös verkkovälitteisissä ympäristöissä. Verkkovälitteistä kiusaamista ja väkivaltaa ovat esimerkiksi ilkeät kommentit, pilkkaavan kuvan tekeminen ja jakaminen (esimerkiksi tekoälyä hyödyntäen), valheiden levittäminen, valeprofiilin luominen, toistuvat ja epätoivotut yhteydenotot tai yksityisyyttä loukkaavan tiedon tai kuvan levittäminen. Verkkovälitteisyys ei vähennä tekojen tuomittavuutta ja myös verkossa tehty teko voi olla rikoslain mukaan rangaistava.

Esimerkiksi väkivallanteon kuvaamisen tai tällaisen materiaalin levittämisen voi nähdä aktiivisena osallistumisena väkivallantekoon. Tällaisten kuvien tai videoiden levittämisellä voi olla todella kauaskantoisia vaikutuksia teon kohteeksi joutuneen elämään. Lisäksi väkivaltaa sisältävien videoiden näkeminen voi olla kenelle tahansa lapselle tai nuorelle syvästi järkyttävää. Väkivaltaa sisältävän materiaalin levittäminen voi olla rikoslain mukaan rangaistavaa yksityiselämää loukkaavan tiedon tai väkivaltakuvauksen levittämisenä.

Jokainen verkon keskustelupalstoja tai sosiaalista mediaa käyttävä lapsi tai nuori on päivittäin altis kohtaamaan alustoilla väkivaltaa, häirintää tai kiusaamista. Jopa viidesosa 13–18-vuotiaista lapsista kertoo nähneensä netissä ilkeää kommentointia päivittäin ja noin neljännes saman ikäisistä on nähnyt netissä joskus kuvia tai videoita vakavista väkivalta- tai

¹⁰ [Seksuaalinen häirintä | Tasa-arvovaltuutettu](#)

kiusaamistilanteista.¹¹ Myös lasten sosiaalisessa mediassa kohtaama seksuaalinen häirintä ja väkivalta on lisääntynyt merkittävästi. Hyvin nuoretkin lapset saavat sosiaalisessa mediassa seksuaalissävytteisiä yhteydenottoja joko toisilta alaikäisiltä tai aikuisilta. Myös grooming- tai kiristämisyritykset ovat sosiaalisessa mediassa huolestuttavan yleisiä.

Grooming, eli lapsen houkuttelu seksuaalisiin tarkoituksiin, tarkoittaa aikuisen tietoista ja tavoitteellista toimintaa, jolla hän pyrkii seksuaaliseen kontaktiin lapsen kanssa tai houkuttelemaan lasta tekemään seksuaalisia tekoja.¹² Lasta voidaan myös kiristää seksuaalisilla kuvilla (sextortion).¹³

Lapset ja nuoret kertovat verkossa kohtaamansa väkivallan, häirinnän tai kiusaamisen kokemuksista tai näkemistään asioista vain harvoin aikuiselle. Tämän vuoksi sekä koulun että huoltajien on tärkeää luoda lasten ja nuorten kanssa keskustelua verkossa ja sosiaalisessa mediassa tapahtuvasta väkivallasta, häirinnästä ja kiusaamisesta sekä kanavoista sen ilmoittamiseksi (ks. lisää kappale 7.3.8.). Kun lapsi tai nuori rohkaistuu kertomaan aikuiselle kokemastaan väkivallasta, häirinnästä tai kiusaamisesta verkossa, on tärkeää, että hänen kertomansa otetaan vakavasti ja siihen tartutaan välittömästi, aivan kuten kasvokkain tapahtuneiden tilanteiden kohdalla.

2. LAINSÄÄDÄNTÖ JA OHJAAVAT ASIAKIRJAT VELVOITTAVAT SYSTEMAATTISEEN ENNALTAEHKÄISYYN JA PUUTTUMISEEN

Perusopetusta ohjaavat asiakirjat tukevat suunnitelmallisen kiusaamisen vastaisen työn toteuttamista: Jokaisen oppilaan oikeus turvalliseen oppimisympäristöön on kirjattu perusopetuslakiin (POL 628/1998, 29 §). Tähän liittyen perusopetuslaissa määritellään tarkemmin koulua ja oppilasta koskevista velvollisuuksista:

Oppilaan velvollisuutena on suorittaa tehtävänsä tunnollisesti, käyttäytyä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimia siten, ettei hän vaaranna toisten oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön terveyttä ja turvallisuutta.

¹¹ [MLL: Nettikiusaamiskysely 2025](#)

¹² [Grooming – Pelastakaa Lapset](#)

¹³ [Sextortionin monet muodot - Someturva](#)

Koulun rehtorin tai opettajan velvollisuus on ilmoittaa tietoonsa tulleista koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, väkivallasta tai kiusaamisesta niihin syyllistyneen ja kohteena olleen oppilaan huoltajalle. Ilmoitusvelvollisuutta täsmennettiin samaan aikaan koskemaan sekä epäiltyä että todettua kiusaamista. ([11.3.2022/163](#))

Vaikka kiusaamista ei erikseen terminä olekaan rikoslaissa, niin siinä tehty häirinnän ja väkivallan teot voivat täyttää rikoksen tunnusmerkistön. Rikoslaki koskee kaikkia kansalaisia, ja sen säädökset ulottuvat myös koulumaailmaan, erityisesti kun on kyse vakavista teoista, kuten väkivallasta, uhkailusta tai muusta rikoslain alaisesta toiminnasta. Rikokseen voi syyllistyä myös avustamalla sen toteutumista, yllyttämällä tai rikoskumppanina.

Kiusaamis-, väkivalta- ja häirintätilanteissa rikoslaki voi tulla sovellettavaksi esimerkiksi seuraavissa tapauksissa:

- **Pahoinpitely** (Rikoslaki 21 luku 5 §): Fyysinen väkivalta tai kiusaaminen, kuten lyöminen tai töniminen, voi täyttää pahoinpitelyn tunnusmerkit.
- **Kunnianloukkaus** (Rikoslaki 24 luku 9 §): Julkinen nöyryyttäminen tai toisen maineen tahallinen vahingoittaminen voi täyttää kunnianloukkauksen kriteerit.
- **Laiton uhkaus** (Rikoslaki 25 luku 7 §): Toisen uhkaaminen väkivallalla tai muulla vahingolla.
- **Vainoaminen** (Rikoslaki 25 luku 7a §): Toistuva kiusaaminen tai häirintä, joka saa uhrin tuntemaan jatkuvaa pelkoa.

Yhdenvertaisuuslain 8 § kieltää kaikenlaisen syrjinnän, ja laki velvoittaa oppilaitoksia edistämään yhdenvertaisuutta aktiivisesti. Tämä tarkoittaa, että koulun on puututtava tilanteisiin, joissa oppilas joutuu kiusatuksi esimerkiksi etnisen taustansa tai vammansa vuoksi. Yhdenvertaisuuslain mukaan koulutuksen järjestäjä syyllistyy syrjintään, jos se ei puutu asiaan saatuaan tietää, että lapsi, oppilas tai opiskelija on joutunut häirinnän kohteeksi. Tämän suunnitelman lisäksi myös koulujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmilla sekä järjestyssäännöillä luodaan puitteet oppilaiden yhdenvertaiselle ja turvalliselle opiskelulle.

3. OPISKELUHUOLTO RAKENTAMASSA TURVALLISTA OPPIMISYMPÄRISTÖÄ

3.1. Yhteisöllinen opiskeluhoolto

Yhteisöllinen opiskeluhoolto kuuluu oppimisympäristön turvallisuutta vahvistavaan hyvinvointityöhön. Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla tarkoitetaan koko oppimisyhteisöä tukevaa, ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Jokaisessa koulussa toimii koulukohtainen opiskeluhooltoryhmä, josta Vantaalla käytetään lyhennettä YHR. Ryhmässä asioita käsitellään yleisellä ja yhteisöllisellä tasolla, eikä ryhmä koskaan käsittele yksittäistä oppijaa koskevaa asiaa.

YHR voi käsitellä esimerkiksi luokka- tai koulu-/oppilaitostason kiusaamisilmiöitä ja pyrkiä puuttumaan niihin. Opettajat tai muu henkilökunta voi myös konsultoida YHR:ää väkivallan, häirinnän ja kiusaamisen ennaltaehkäisyyn liittyvissä asioissa.

3.2. Yksilökohtainen opiskeluhoolto

Yksilökohtaista opiskeluhoitoa voidaan tarvita tilanteissa, joissa oppilas on kokenut väkivaltaa, häirintää tai kiusaamista.

Oppilas voi itse pyytää tukea opiskeluhoollolta tai sen voi tehdä myös opettaja tai huoltaja. Yksilökohtaisen opiskeluhoollon tukea tarjotaan tarvittaessa sekä kiusaa kokeneelle että kiusaamiseen osallistuneelle. Yksilökohtainen opiskeluhoolto on vapaaehtoista palvelua ja tarvittaessa voidaan perustaa monialainen asiantuntijaryhmä. Yksilökohtaisen opiskeluhoollon työskentelyn päättyessä on ensisijaisen tärkeää arvioida jatkopalveluiden tarve.

4. ENNALTAEHKÄISEMINEN

4.1. Toimenpiteet yhteisötasolla

Väkivallan, häirinnän ja kiusaamisen ehkäisemisessä keskiössä on toisen kohtaaminen, sekä aikuisten että oppilaiden. On tärkeää, että jokainen kohdataan kouluyhteisössä tasa-arvoisena ja yhdenvertaisena, oikeudenmukaisesti ja arvostavasti. Yhteisöllisyyttä lisää yhteisön yhteisesti sovitut säännöt, jotka ohjaavat toimintaa ja joita kaikki noudattavat. Myös luokka- ja ryhmäkohtaiset säännöt ja sopimukset lisäävät yhteenkuuluvuuden tunnetta koulussa.

Tässä suunnitelmassa ei voida täsmentää jokaisen koulun yksityiskohtaisia toimintakäytänteitä, minkä vuoksi koulut kirjaavat yksikkökohtaiset täsmennykset kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän vastaisen työn toteutuksesta Toimintasuunnitelmaansa.

Turvallisuutta ja hyvinvointia rakennetaan yhteisesti koulun johdon ja henkilöstön kesken oppilaita laajasti ja yhdenvertaisesti mukaan ottaen. Oppilaiden osallisuutta ja yhteistoimintaa kehitetään ottamalla oppijat mukaan yhteisöllisen hyvinvointityön suunnitteluun, toteuttamiseen, kehittämiseen ja arviointiin. On tärkeää, että jokainen kokee kuuluvansa omaan yhteisöönsä sen täysiarvoisena jäsenenä.

Oppilaiden hyvinvointia mitataan säännöllisesti (esim. Kouluterveyskysely, toimipisteiden omat kyselyt). Tuloksia analysoidaan ja tehdään johtopäätöksiä kehittämistoimenpiteistä niin koulu- kuin kaupunkitasoisesti.

Henkilöstön osaamista vahvistetaan järjestämällä koulutusta hyvinvoinnin edistämisestä, tunne- ja vuorovaikutustaidoista sekä väkivallan, häirinnän ja kiusaamisen ehkäisemisestä ja puuttumisesta.

Yhteisöllistä hyvinvointia luodaan yhteistyössä myös huoltajien kanssa. Huoltajien on tärkeää ymmärtää hyvien käytöstopojen ja muita huomioivien toimintatapojen merkitys väkivallan, häirinnän ja kiusaamisen ehkäisyssä. Huoltajat on otettava mukaan koulun toimintaan jo ennaltaehkäisevällä tasolla. Heidän tulee tietää, minkälainen on koulun toimintakulttuuri, mitkä ovat koulun järjestyssäännöt, miten koulussa esimerkiksi huolehditaan jokaisen hyvinvoinnista ja tuetaan ryhmään/yhteisöön kiinnittymistä.

Koulujen toimintakulttuurilla ja vuorovaikutuksella on suuri merkitys koulussa viihtymiseen ja kouluun kiinnittymiseen. Sekä henkilökunnan välinen, oppijoiden ja henkilökunnan välinen, että oppijoiden keskinäinen toimiva ja toisia kunnioittava vuorovaikutus on tärkeää. Jokainen koulussa tietää, miten missäkin tilanteessa toimitaan ja (jokainen aikuinen puuttuu systemaattisesti, mikäli väkivaltaa, häirintää tai kiusaamista esiintyy). On tärkeää, että jokaisessa koulussa on määritelty selkeät toimintaohjeet käytöksestä, jota odotetaan.

4.2. Toimenpiteet ryhmätasolla

Yhteisöllistä hyvinvointia ja kouluun/luokkaan/ryhmään kiinnittymistä vahvistetaan hyvinvoinnin vuosikelloon pohjautuvalla tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetuksella säännöllisesti, vähintään kerran kuukaudessa. Vantaalla 7- ja 8.-luokkalaisille oppilaille on lisätty 0,5 vuosiviikkotuntia tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetukseen.

Tunnetaitoja voi pitää yhtenä tärkeimmistä kasvattajan taidoista. Opettaja tarvitsee tunnetaitoja työssään jatkuvasti. Oppilaat, kollegat, huoltajat ja erilaiset arkiset kohtaamiset herättävät tunteita. Osa tunnetaitojen opetusta on tunnetaitojen mallintamista oppilaille vuorovaikutustilanteissa. Tunnetaitoihin kuuluvat mm. tunteiden tunnistaminen, säätely, ilmaiseminen ja käsittely. Tunnetaitojen kanssa käsi kädessä kulkevat vuorovaikutustaidot, joissa korostuvat ystävyyssaidot, keskustelun ja kuuntelemisen taidot sekä nykyään myös vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa.

Luokan/opetusryhmän ryhmäyttäminen on jatkuva, läpi lukuvuoden toteutuva prosessi. Ryhmäyttämisellä tarkoitetaan prosessia, jossa ryhmän jäsenten keskinäistä vuorovaikutusta, luottamusta, viihtymistä ja tuntemista kehitetään ja tuetaan tietoisesti. Ryhmäytymisprosessin tarkoituksena on edistää toisten tuntemista niin, että ryhmän jäsen tuntee olonsa ryhmässä mukavaksi ja turvalliseksi, hän tuntee voivansa vapaasti viihtyä ja ilmaista mielipiteitään, yrittää ja välillä erehtyäkin. Näin ollen ryhmäytyminen on edellytys myös kannustavan, kiusaamista ennaltaehkäisevän oppimisympäristön syntymiselle. Erityistä huomiota on kiinnitettävä oppilaiden siirtymävaiheisiin ja haavoittuvassa asemassa oleviin oppilaisiin.

Luokan/ryhmän kehittyminen toimivaksi ja yhteistyökykyiseksi vaatii aikaa ja tutustumista. Toimiva ja turvallinen luokka/ryhmä alkaa muodostua siitä, että kaikki oppilaat tuntevat toisensa mahdollisimman hyvin ja ryhmäytyvät kiinteäksi ryhmäksi. Turvallinen ryhmä ei synny hetkessä, vaan ryhmän vuorovaikutus vaatii tietoista kehittämistä pitkin lukuvuotta. Kouluun kiinnittymistä vahvistaa turvallinen oppimisympäristö ja hyvinvoiva oppilasryhmä. Riitoihin ja konflikteihin on puututtava ajoissa, jo ennen väkivallan leimahtamista. Toisen henkisestä ja fyysisestä koskemattomuudesta tulee muistuttaa.

4.3.

Toimenpiteet yksilötasolla

Oppilaantuntemus ja oppilaan kohtaaminen lisäävät hyvinvointia ja kouluun kiinnittymistä, kun jokainen kokee kuuluvansa kouluyhteisöön. Oppilaan vahvuuksien tunnistaminen ja tukeminen on tärkeää. Oppilaan osallistuminen järjestyssääntöjen laadintaan lisää

osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuden kokemuksia. Luokkien ja ryhmien säännöt tulee laatia yhdessä.

Oppilasta tulee rohkaista muodostamaan vapaasti oma mielipiteensä sekä luotava sellainen oppimisympäristö, jossa lapsi voi käyttää oikeuttaan tulla kuulluksi. On luotava rakenteita, jotka mahdollistavat oppilaiden mielipiteiden esiintuomisen.

Vahvistetaan positiivisella tavalla yhteisten sääntöjen ja ohjeiden noudattamista. Oppilaiden osallisuutta ja yhteistoimintaa kehitetään. Tukioppilas- ja kummitoimintaa vahvistetaan hyvinvoinnin edistämiseksi, kiusaamisen ehkäisyssä ja lievien ristiriitatilanteiden selvittelyssä.

Kummioppilastoiminta tukee alakoulun oppilaiden osallisuutta ja kouluviihtyvyyttä. Parhaimmillaan kummioppilastoiminta on oppilaiden näköistä ja itsensä suunnittelemaa. Osallisuus innostaa ja motivoi toimimaan. Oppilaat saavat kokemuksia toistensa ohjaamisesta ja toisilta oppimisesta. Tukioppilastoiminnan ydintä on nuorten osallisuus, kouluhyvinvointi ja kiusaamisen ennaltaehkäisy. Tukioppilaat voivat tutustuttaa oppilaita toisiinsa, esitellä koulua uusille oppilaille, järjestää tapahtumia ja tempauksia, pyytää yksinäisiä mukaan ja puuttua kiusaamiseen. Tukioppilastoiminta on kouluviihtyvyyttä lisäävää toimintaa, jonka tulokset näkyvät suoraan koulun arjessa.

Oppilaat osallistuvat kouluyhteisön ja -ympäristön rakentamiseen edistäen näin turvallisuutta ja hyvinvointia.

Osallisuuden tukeminen on parhaimmillaan pitkäkestoista, jatkuvaa ja systemaattista. Kouluissa tämä tarkoittaa osallisuuden nivomista myös osaksi koulua ohjaavia dokumentteja ja suunnitelmia.

5. KIUUSAAMISEEN PUUTTUMINEN

Kiusaamiseen puuttumisen prosessi noudattaa Vantaalla toimenpideohjelman kirjauksia. Koulut kirjaavat prosessin yksikkökohtaiset täsmennykset Toimintasuunnitelmaansa. Selvittelyprosessi on kuvattu alla tiiviisti kuviossa ja jäljempänä tässä kappaleessa kohta kohdalta.

SELVITTELYPROSESSI

Kuva 3: Selvittelyprosessi

5.1. Toimenpiteet yksilötasolla

Kun koulun henkilöstö saa tiedon kiusaamisesta, siihen on puututtava välittömästi. Kiusaamista voi tapahtua koulupäivän aikana ja/tai koulumatkalla. Myös vapaa-ajalla tapahtuvat kiusaamistilanteet (esimerkiksi sosiaalisessa mediassa), jotka vaikuttavat koulunkäyntiin, on selvitettävä.

Jos alkuselvityksessä käy ilmi, että kyseessä on kiusaaminen, asia siirtyy koulun kiusaamiseen puuttumisen tiimin käsiteltäväksi. Osapuolet ja tapahtumat selvitetään kuulemalla kaikkia osapuolia erikseen. Lisäksi kuullaan henkilökuntaa ja huoltajia.

Kiusaamista kokeneelle ja kiusaamiseen osallistuneille kerrotaan, miten selvitysprosessi etenee.

Jos huoltaja saa tiedon kiusaamisesta, joka on kohdistunut omaan tai toiseen lapseen, hänen tärkeää olla viipymättä yhteydessä kouluun. Yhteydenotto kannattaa tehdä ensisijaisesti lasta opettavaan opettajaan tai luokanopettajaan Wilman kautta. Tarvittaessa huoltaja voi ottaa yhteyttä koulun rehtoriin tai opiskeluhuollon henkilökuntaan.

SELVITTELYN TARKISTUSLISTA

Kiusaamista kokenut oppilas

KARTOITETAAN

- ☐ osapuolet
- ☐ ajankohdat ja paikat (myös vapaa-aika)
- ☐ kiusaamisen muodot
- ☐ mahdolliset silminnäkijät
- ☐ onko tästä kerrottu aikuiselle ja tietävätkö huoltajat
- ☐ onko oppilaita, jotka ovat auttaneet ja tukeneet kiusaamista kokenutta oppilasta

- ☐ kiusaamista kokeneen kaverisuhteet sekä koulussa että vapaa-ajalla
- ☐ viihtyminen koulussa ja luokassa
- ☐ oppilaan omat toiveet koulupäivän turvaamiseksi
- ☐ vapaa-ajan harrastukset
- ☐ suhde kiusaamiseen osallistuneeseen oppilaaseen/oppilaisiin
- ☐ kotoa saatava tuki

Kiusaamiseen osallistuneet oppilaat

KARTOITETAAN

- ☐ miten kiusaamiseen osallistunut oppilas koki kiusaamistilanteet (mitä tapahtui, ketkä olivat paikalla)
- ☐ kiusaamiseen osallistuneen kaverisuhteet sekä koulussa että vapaa-ajalla (kartoitetaan myös, kohdistuuko häneen itseensä kiusaamista)
- ☐ viihtyminen koulussa ja luokassa
- ☐ vapaa-ajan harrastukset
- ☐ suhde kiusaamista kokeneeseen
- ☐ kotoa saatava tuki

Seuranta ja kirjaaminen

- ☐ Koulun kiusaamisen puuttumisen tiimi vastaa seurantaprosessista
- ☐ Kerrotaan kiusaamisesta kaikille koulun aikuisille jotka kohtaavat osapuolia
- ☐ Osapuolia ei oteta samaan tapaamiseen ennen kuin kiusaamista kokenut osapuoli kokee olevansa siihen valmis
- ☐ Seurantatapaamiset kirjataan, joko sähköiselle Wilma-lomakkeelle tai koulun omien ohjeistusten mukaisesti
- ☐ Seurantatapaamisten väliä voi harventaa, kun kiusaamistilanne on selkeästi helpottunut
- ☐ Seurannan tulee jatkua niin pitkään, että osapuolet katsovat kiusaamisen päättyneen ja tilanteen käsitellyksi

Yhteydenpito osapuolten huoltajiin

- ☐ Huoltajiin ollaan yhteydessä, mieluiten puhelimitse
- ☐ Huoltajille kerrotaan keskustelun sisälltö ja sovitut toimenpiteet
- ☐ Sovitaan huoltajien kanssa, miten yhteydenpito toteutetaan jatkossa
- ☐ Huoltajille saa kertoa keneen kiusaaminen on kohdistunut ja kiusaamiseen osallistuneiden oppilaiden nimet
- ☐ Jokaisesta seurantatapauksesta ilmoitetaan huoltajille ja tiedustellaan kodin näkemystä kiusaamistilanteesta
- ☐ Kerrotaan huoltajille, mistä he voivat saada tukea kiusaamisesta heränneiden tunteiden käsittelyyn (esim. perheneuvola, MLL)

Kuva 4: Kiusaamisen selvittelyn tarkistuslista

5.1.1. Ensimmäinen selvittelytapaaminen kiusaamista kokeneen kanssa

Kiusaamisen selvittelyn dokumentointi on tärkeää niin tilanteen hoitamisen kuin oppilaan ja koulun henkilöstön oikeusturvan näkökulmasta. Syyslukukaudella 2024 Vantaalla on otettu käyttöön sähköinen kirjaamisen lomake Wilmaan. Lomake avataan kiusaamista kokeneelle oppilaalle Muistiot -välilehdeltä. Lomakkeeseen voi prosessin aikana lisätä toimenpiteitä. Myös seurantatapaamiset sekä tilanteen eteneminen merkataan siihen.

Kiusaamisen selvittelylomake Wilmassa:

1. Oppilaan sivu
2. Muistio
3. Lisää uusi
4. Lomakkeen nimi: Kiusaamistilanteen selvittely

Huoltajiin ollaan yhteydessä, mieluiten puhelimitse (merkitään lomakkeeseen).

Jos koulu ei käytä sähköistä Wilma-lomaketta, kirjataan tilanteen selvittely koulun omien ohjeiden mukaan.

Selvittelykeskustelussa kiusaamista kokeneen oppilaan kanssa kartoitetaan:

- osapuolet
- ajankohdat ja paikat (myös vapaa-aika)
- kiusaamisen muodot
- mahdolliset silminnäkijät
- onko tästä kerrottu aikuiselle ja tietävätkö huoltajat
- onko oppilaita, jotka ovat auttaneet ja tukeneet kiusaa kokenutta oppilasta
- kiusaamista kokeneen kaverisuhteet sekä koulussa että vapaa-ajalla
- viihtyminen koulussa ja luokassa
- vapaa-ajan harrastukset
- suhde kiusaamiseen osallistuneeseen oppilaaseen/osallistuneisiin oppilaisiin
- kotoa saatava tuki

Seuraavat toimenpiteet tehdään ensimmäisessä tapaamisessa kiusaamista kokeneen oppilaan kanssa:

- oppilas ohjataan opiskeluhuollon palveluiden piiriin
- oppilaalle nimetään tukiaikuinen ja sovitaan tuen toteuttamien tavasta

- selvitetään oppilaan omat toiveet koulupäivän turvaamiseksi
- Oppilasta kehoitetaan kertomaan heti koulun aikuiselle, jos kiusaamista edelleen esiintyy.
- Oppilasta kehoitetaan säilyttämään mahdolliset todisteet kiusaamisesta (esimerkiksi kuvakaappaukset mahdollisista viesteistä).
- Ollaan yhteydessä huoltajiin. Kerrotaan keskustelun sisältö ja sovitut toimenpiteet.
Huoltajille saa kertoa kiusaamiseen osallistuneiden oppilaiden nimet.
- Jos oppilaan hyvinvoinnista nousee huoli, ja koetaan että hän tarvitsee moniammatillisesta tukea, perustetaan monialainen asiantuntijaryhmä.
- Kerrotaan huoltajille, mistä he voivat saada tukea kiusaamisesta heränneiden tunteiden käsittelyyn (esim. perheneuvola, MLL).
- Sovitaan seurantatapaamisesta

5.1.2. Ensimmäinen tapaaminen kiusaamiseen osallistuneiden kanssa (jokainen erikseen)

Harkitaan tapauskohtaisesti, kannattaako oppilasta lähestyä suoraan kertomalla mitä on tullut tietoon, vai kysymällä tietääkö hän, miksi hänen kanssaan jutellaan.

Selvitetään juurisyy kiusaamiseen kartoittamalla:

- miten kiusaamiseen osallistunut oppilas koki kiusaamistilanteet (mitä tapahtui, ketkä olivat paikalla)
- kiusaamisen osallistuneen kaverisuhteet sekä koulussa että vapaa-ajalla (kartoitetaan myös, kohdistuuko häneen itseensä kiusaamista)
- viihtyminen koulussa ja luokassa
- vapaa-ajan harrastukset
- suhde kiusaamista kokeneeseen
- kotoa saatava tuki

Seuraavat toimenpiteet tehdään ensimmäisessä tapaamisessa:

- Kiusaamisen luonteesta ja vakavuudesta riippuen käytetään seuraavia perusopetuslain mukaisia rangaistuskäytänteitä (tuntimerkintä, kasvatuskeskustelu, jälki-istunto).

- Vakavammissa tapauksissa annetaan kirjallinen varoitus. Loppupäivän ja seuraavan päivän opetukseen osallistumisen epääminen kiusaamiseen osallistuneiden kohdalla on paikallaan, jos koulu ei voi taata kiusaa kokeneen turvallisuutta.
- oppilas ohjataan opiskeluhuollon palveluiden piiriin
- oppilaalle nimetään tukiaikuinen ja sovitaan tuen toteuttamien tavasta
- Sovitaan seurantatapaamisesta
- Otetaan yhteyttä huoltajiin. **Huoltajille saa kertoa, kehen kiusaaminen on kohdistunut.**

Koulu tekee rikosilmoituksen, jos kiusaaminen täyttää rikoksen merkit. Koulu tekee lastensuojeluilmoituksen, jos lapsesta ja hänen käytöksestään herää huoli. Jos tapauksen vakavuudesta on epävarmuutta, voit soittaa konsultaatiopuhelun poliisille ja/tai lastensuojeluun.

5.1.3. Seuranta

Koulun kiusaamisen puuttumisen tiimi tai tilannetta selvittänyt vastuhenkilö vastaa seurantaprosessista. Osapuolet tavataan erikseen useampaan kertaan. Osapuolia ei oteta samaan tapaamiseen ennen kuin kiusaa kokenut oppilas kokee olevansa siihen valmis. Jokaisesta seurantatapauksesta ilmoitetaan huoltajille ja tiedustellaan kodin näkemystä kiusaamistilanteesta. Seurantatapaamiset kirjataan joko sähköiselle Wilma-lomakkeelle tai koulun omien ohjeistusten mukaisesti. Kun kiusaamistilanne on selkeästi helpottanut, seurantatapaamisten väliä voi harventaa. Seurannan tulee jatkua niin pitkään, että osapuolet katsovat kiusaamisen päättyneen ja tilanteen käsitellyksi.

5.1.4. Pitkittyneet kiusaamistapaukset

Jos ensimmäisessä seurantatapaamisessa havaitaan, että tilanne on parantunut, asiaa seurataan edelleen koulussa. Kiusaamisen jatkuessa tai pahentuessa koulu pyytää nimettömän konsultaation kaupungin kiusaamiseen puuttumisen erityisasiantuntijalta. Erityisasiantuntija voi tukea koulua joko konsultaatiolla tai yhteispäätöksessä aluepäällikön kanssa ottaa vastuun selvittelyprosessista. Erityisasiantuntija tai kaupungin K-0-työntekijät selvittelevät tapausta yhteistyössä koulun kanssa. Pitkittyneissä kiusaamistapauksissa seurataan Aseman lasten kehittämää K-0-toimintamallia.

5.2.

Toimenpiteet ryhmätasolla

Kiusaaminen on ryhmäilmiö, jossa ryhmän muilla oppilailla on merkittävä rooli kiusaamisen mahdollistamisessa tai lopettamisessa. Koko ryhmän tasolla työskentely on siis avainasemassa, kun pyritään luomaan pitkäaikaisia muutoksia ja varmistamaan, että kiusaaminen loppuu pysyvästi.

Ryhmätasolla koulupäivän turvallisuutta voidaan tukea mm. seuraavilla toimenpiteillä:

- siirtymätilanteiden ja/tai välituntivalvonnan lisääminen
- aikuinen vastaanottamassa oppilaan kouluun
- porrastetut välitunnit
- luokan jako pienempiin ryhmiin
- ryhmän kanssa työskentely ja luokan sosiaalisten suhteiden vahvistaminen
- luokan rutiinien muuttaminen
- huoltajien tietoisuuden lisääminen ajankohtaisesta ilmiöstä
- luokan ylimääräinen vanhempainilta
- kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää käsittelevä oppitunti

5.3. Toimenpiteet yhteisötasolla

Jokaisella koululla on kiusaamiseen puuttumisen tiimi, joka koostuu opetus- tai muusta koulun henkilökunnasta (esim. kouluvalmentaja). Kiusaamistapaukset selvitetään aina työpareittain. Tiimi tekee systemaattista selvittelytyötä luottamuksellisella ja kunnioittavalla työotteella. Selvittelytapaaminen ja siinä tehdyt sopimukset kirjataan kiusaamisprosessi-lomakkeeseen Wilmassa tai muualla koulussa sovittujen menetelmien mukaan.

- Varmistetaan oppilaan turvallisuus koulupäivän aikana.
- Tiedotetaan tilanteesta myös koulun muuta henkilöstöä.
- Järjestetään koko koulun tilaisuuksia, esim. Someturvan luento.
- Lisätään henkilöstön ymmärrystä kiusaamisesta ilmiönä.

6. VÄKIVALTAAN JA HÄIRINTÄÄN PUUTTUMINEN

Kaikenlaiseen väkivaltaan, häirintään ja kiusaamiseen on puututtava välittömästi.

Välittömässä puuttumisessa voi noudattaa pääosin samoja menettelytapoja riippumatta

siitä, onko tilanteessa kyse väkivallasta, häirinnästä tai kiusaamisesta. Joskus on myös vaikeaa tunnistaa heti tarkasti, mistä juuri kyseisessä tilanteessa on kyse. Esimerkiksi yksittäistä konfliktia voi olla vaikeaa tunnistaa kiusaamisesta ennen tarkempaa selvittelyä. Tämä ei saa olla esteenä puuttumiselle.

Jokainen aikuinen puuttuu aina näkemäänsä konflikti- tai riitatilanteeseen. Puuttumisessa on hyvä noudattaa seuraavia ohjeita:

- Mene lähemmäksi ja jos tilanne on epäselvä, kysy esimerkiksi: ”Mitä tapahtuu?”
- Pyydä tekijää/tekijöitä lopettamaan.
- Jos tilanne edellyttää, soitetaan 112 ja jäädään odottamaan avun saapumista paikalle.
- Kun akuutti tilanne on rauhoittunut, keskustellaan osapuolten kanssa kahden. Väkivaltaa tai häirintää kokeneelta pyritään selvittämään, onko vastaavaa tapahtunut aikaisemmin ja onko hän kertonut asiasta aikuiselle.
- Lieviä tapauksia lukuun ottamatta otetaan yhteyttä osapuolien huoltajiin puhelimitse mahdollisimman pian.
- Varmistetaan, että väkivaltaa tai häirintää kokenut pääsee turvallisesti lähtemään paikalta.

6.1. Henkiseen väkivaltaan, häirintään ja vihapuheeseen puuttuminen

Jos havaitset henkistä väkivaltaa, häirintää, syrjintää tai vihapuhetta, puutu siihen välittömästi ja pyydä tekijää lopettamaan. Arvioi tilannekohtaisesti, millä tavalla tapahtunutta on syytä käsitellä paikalla olevien kesken heti ja missä määrin tarkempi selvittely on syytä tehdä kahden kesken tekijän ja uhrin kanssa.

Muista, että myös oppilaan levittämät vihaa lietsovat puheet, kirjoitukset, eleet, merkit ja symbolit edellyttävät aikuisten puuttumista, vaikka ne eivät olisi selkeästi kohdennettuja jollekin tai joillekin oppilaille. Jos olet epävarma, mistä on kyse, kuinka ottaa asia puheeksi tekijän kanssa tai kuinka toimia, voit aina konsultoida esimerkiksi kaupunkiturvallisuuksiimiä, poliisia tai muita ammattilaisia. **Jos teko täyttää rikoksen tunnusmerkistön, tehdään rikosilmoitus.** Kysymykseen voivat tulla esimerkiksi laiton uhkaus tai kunnianloukkaus. Ollessasi epävarma, voit aina konsultoida poliisia ensin.

Henkisen väkivallan, häirinnän tai vihapuheen kohteena olleen kanssa käydään läpi tapahtumien kulkua sekä kartoitetaan hänen toiveitaan ja mahdollista tuen tarvettaan. Jos tilanne niin edellyttää, ohjataan oppilas tarvittavan tuen piiriin esimerkiksi opiskeluhooltoon.

Oppilaalle on hyvä mahdollistaa myös aikaa käydä keskustelua tapahtuneen aiheuttamista tunteista. On tärkeä viestittää, että aikuiset puuttuvat ja ryhtyvät aktiivisesti tarvittaviin toimiin estääkseen henkistä väkivaltaa, häirintää tai vihapuhetta.

Myös tekoon osallistuneen kanssa käydään läpi tapahtumien kulkua. Apuna on hyvä käyttää avoimia kysymyksiä ja herätellä pohdintaa teon vaikutuksesta toiseen. Lisäksi pyritään pääsemään selville toiminnan taustalla vaikuttavista syistä tai motiiveista, jotta vastaavaa käytöstä voitaisiin jatkossa ehkäistä. Soveltuvat seuraamukset ja kurinpitotoimet arvioidaan tilanteen edellyttämällä tavalla ja niiden osalta toimitaan kappaleen 7.1. mukaisesti.

Jos tilanne toistuu tai jatkuu, kysy tarvittaessa tukea kollegoilta tai konsultoi muita ammattilaisia, esimerkiksi opiskeluhooltoja. Jos havaitaan, että kyse on kiusaamisesta, asia siirtyy kiusaamisen puuttumisen tiimille (kappale 5. Kiusaamiseen puuttuminen).

Jos henkisen väkivallan, häirinnän tai vihapuheen tekijä on koulun aikuinen, toimitaan luvussa 8. kuvatulla tavalla.

6.2. Seksuaaliseen häirintään tai väkivaltaan puuttuminen

Jos havaitset tai saat tietosi tapahtuneesta seksuaalista häirintää tai väkivaltaa, huolehdi ensimmäisenä teon kohteeksi joutuneen oppilaan tuesta. Älä jätä oppilasta yksin asian kanssa. Seksuaaliväkivaltaa tai häirintää kokeneen on tärkeä saada tietää, että hän tulee kuulluksi ja hänen kokemuksensa uskotaan todeksi. Seksuaalisen häirinnän tai väkivallan kokemukset voivat aiheuttaa voimakkaita tunteita, kuten häpeää, hämmennystä, pelkoa ja syyllisyyttä, eikä niistä välttämättä mielellään haluta puhua aikuisen kanssa. Ota arkaluontoisuus huomioon ja keskustele oppilaan kanssa aina rauhallisessa tilassa kahden.¹⁴

¹⁴ [Seksuaaliväkivaltaa tai häirintää kokeneen auttaminen koulussa tai oppilaitoksessa - THL](#)

Jos seksuaaliväkivalta tai häirintä on tapahtunut sosiaalisen median alustoilla, pyydä oppilasta säilyttämään viestit ja tekijän profiili. Jos mahdollista, ottakaa niistä kuvakaappaus mahdollista poliisitutkintaa varten. Estäkää tekijää ottamasta yhteyttä uhriin.

Jos tietosi tullut tai todistamasi tilanne täyttää rikoksen tunnusmerkit, sinulla on aina velvollisuus tehdä ilmoitus poliisille ja lastensuojeluun. Konsultoi poliisia tai lastensuojelua matalalla kynnyksellä ollessasi epävarma, kuinka sinun tulisi toimia. Tapahtuneen jälkeen keskeistä on olla turvallinen aikuinen, mutta muista, ettet voi luvata oppilaalle, että pidät asian omana tietonasi. Kerro ilmoitusvelvollisuksistasi läpinäkyvästi. Myös lievemmissä tapauksissa oppilas on hyvä aina ohjata opiskeluhuoltoon, jossa tarvittavia jatkotoimenpiteitä voidaan pohtia yhdessä. Tilannekohtaisten tukitoimien lisäksi on tärkeää, että koulun aikuiset huolehtivat oppilaan arjen jatkumisesta turvallisena.

Jos tekijä on koulun oppilas, hänen kanssaan keskustellaan kahden tapahtuneesta ja tapahtumien kulusta. Tämän jälkeen päätetään toimenpiteistä ja seurannasta. Tekoon osallistunut ohjataan tarvittavan tuen piiriin. Seuraamusten ja kurinpidon osalta noudatetaan mitä kappaleessa 7.1. on todettu.

Jos seksuaalisen häirinnän tai väkivallan tekijä on oppilaan läheinen, toimitaan aina Kriisikortin¹⁵ ohjeen mukaisesti. Jos seksuaalisen häirinnän tai väkivallan tekijä on koulun aikuinen, toimitaan luvussa 8. kuvatulla tavalla.

6.3. Fyysiseen väkivaltaan puuttuminen

Joskus on vaikeaa havaita, onko yksittäisellä väkivaltilanteella yhteyttä systemaattiseen ja pidempään jatkuneeseen kiusaamiseen. **Riippumatta siitä, onko fyysinen väkivaltilanne yksittäinen vai liittyykö se pidempään jatkuneeseen kiusaamiseen, akuutti tilanne hoidetaan aina kriisiluontoisena noudattaen Kriisikortin väkivaltilannetta koskevaa ohjeistusta.** Jos tilanne niin edellyttää, soitetaan 112.

Yksittäisenäkin näyttäytyvän väkivaltilanteen taustalta löytyy kuitenkin yleensä aiempia hyvinvointia uhanneita taustatekijöitä tai tapahtumia. Kaikissa tilanteissa akuutin tilanteen jälkeen selvitetään tapahtuman kulku ja taustatekijät kunkin osapuolen kanssa erikseen. Osapuolet ohjataan tarvittavan hoidon tai tuen piiriin.

¹⁵ [Perusopetus - Akuutit turvallisuustilanteet \(sisäinen intrasivu\)](#)

Fyysisestä väkivallasta tehdään rikosilmoitus ja lastensuojeluilmoitus. Tapahtuneen jälkiselvittelyn perusteella arvioidaan tarvittavat koulun seuraamukset ja kurinpidolliset toimet. Näiden osalta noudatetaan luvussa 7.1. todettua. Opetuksen epäämisen tullessa kyseeseen, noudatetaan opetukseen palaamisen osalta luvussa 7.2. todettua. Jos väkivallan tekijä on koulun aikuinen, toimitaan luvussa 8. kuvatulla tavalla.

7. SEURAAMUKSET JA MENETTELY KIUSAAMIS-, VÄKIVALTA- JA HÄIRINTÄTAPAUKSISSA

7.1. Seuraamukset ja kurinpito

Kiusaamisesta, väkivallasta ja häirinnästä annettujen seuraamusten on tärkeää olla ennakoitavia ja johdonmukaisia. Kasvatuskeskustelujen ja järjestyssääntöjen käytössä noudatetaan aina perusopetuslain säännöksiä ja kaupungin yleisiä ohjeistuksia.

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käytökseen. Muissa kuin vähäisissä teoissa voidaan käyttää suoraan jälki-istuntoa tai kirjallista varoitusta. Samankaltaisten tekojen toistuessa voidaan seuraavassa vaiheessa harkita myös ankarampaa seuraamusta. Määräaikainen erottaminen tulee kyseeseen vain vakavissa tai toistuvissa teoissa. Seuraamusta harkittaessa otetaan aina huomioon teon luonne, sen mahdollinen toistuvuus sekä oppilaan ikä. Oppilaan kanssa on hyvä keskustella etukäteen myös siitä, mitä seuraa, jos vastaava käytös toistuu.

Koulun seuraamuksia ja kurinpitotoimia voidaan käyttää myös tilanteissa, joissa väkivalta-, häirintä- tai kiusaamistapaus on johtanut rikosprosessiin.

Koulun seuraamuksen tarkoituksena on osoittaa oppilaalle, että teko on vastoin yhteisiä sääntöjä ja että sääntöjen rikkomisella on seurauksia. Koulun toimilla on aina myös kasvatuksellinen tarkoitus ja tämä tulee huomioida kaikissa seuraamuksissa. Seuraamuksen ohella on tärkeää pyrkiä pääsemään selville oppilaan käytöksen takana vaikuttavista syistä ja tekijöistä, jotta käytöksen jatkuminen pystytään estämään. Oppilas ohjataan tilanteen mukaan tarvittavan tuen piiriin, esimerkiksi opiskeluhooltoon. Toimenpiteet ja annetut seuraamukset kirjataan oppilaan tietoihin.

SEURAAMUKSET JA KURINPITO KIUSAAMIS-, VÄKIVALTA- JA HÄIRINTÄTILANTEISSA

Seuraavia toimenpiteitä voidaan käyttää tarvittavalla tavalla väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätilanteissa:

- siivousvelvoite
- tavaroiden tarkastaminen
- esineiden tai aineiden haltuunotto
- opetuksen epääminen
- määräys poistumaan jäljellä olevaksi oppitunniksi tai poistumaan tilaisuudesta, ja oikeus poistaa oppilas, jos hän ei noudata määräystä

Näiden lisäksi voidaan määrätä kasvatuskeskustelu tai kurinpitotoimi huomioiden teon luonne, toistuvuus ja tekijän ikä.

Rikosprosessi ei poissulje koulun omia seuraamuksia ja kurinpitoa.

Kasvatuskeskustelu
(Opettaja)

Jälki-istunto
(Opettaja)

Kirjallinen varoitus
(Rehtori)

Määräaikainen
erottaminen
(Rehtori)

Seuraamukset ja kurinpitotoimet kirjataan aina ylös. Teon toistuessa tai ollessa vakava seuraamus on ankarampi.

Kuva 5: Seuraamukset ja kurinpito

7.2. Suunnitelma opetukseen palaamiseksi opetuksen epäämisen jälkeen

Jos oppilaan käytös on ollut sillä tavoin uhkaavaa tai häiritsevää, että se vaikuttaa muiden turvallisuuteen tai vaikeuttaa kohtuuttomasti opetusta, rehtori voi evätä häneltä opetuksen loppupäiväksi tai myös seuraavan päivän ajaksi.

Oppilaan palaaminen opetukseen järjestetään suunnitellusti seuraavalla tavalla:

1. Oppilaan kouluun saapumisaika sovitaan huoltajan kanssa.
2. Rehtori tai rehtorin valtuuttama henkilö on heitä vastassa tuona sovittuna aikana.

3. Oppilas, huoltaja ja rehtori käyvät keskustelun tapahtuneesta, niin että kaikilla on sama käsitys tapahtumien kulusta ja siitä, miten oppilaan koulunkäyntiä tuetaan niin, että hän pystyy palamaan normaaliin koulurytmiin. Oppilaan ja huoltajan kanssa pohditaan yhdessä, mitkä toimintatavat ja tekijät auttavat ennakoimaan, ettei vastaavanlaisia tilanteita tapahdu uudelleen. Lisäksi sovitaan mahdollisesta opiskeluhuollon tuesta.
4. Tilanteen vakavuuden mukaan rehtori voi harkita myös jälki-istunnon antamista tai mahdollisina kurinpitotoimina kirjallista varoitusta tai määräaikaista erottamista.

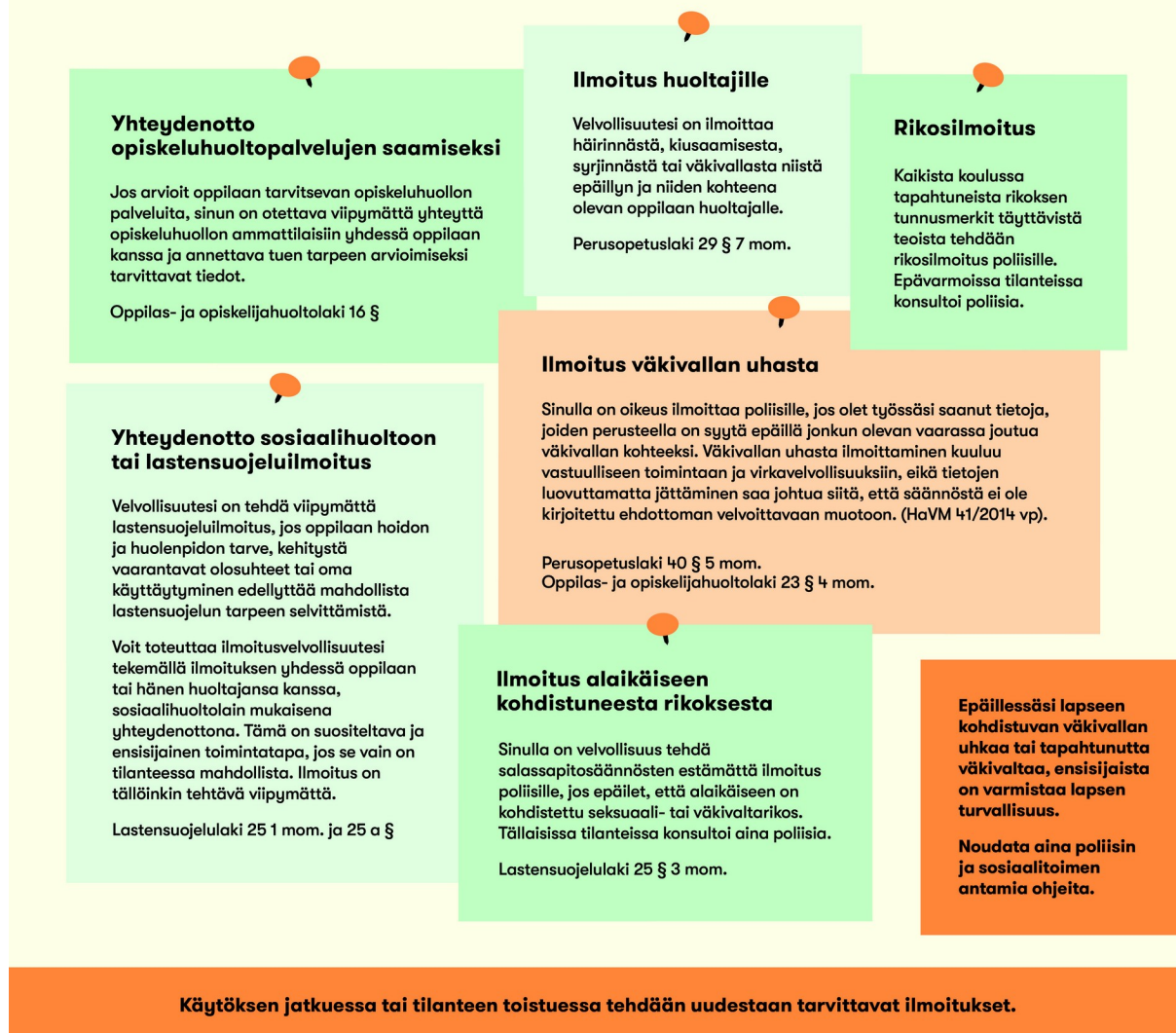
Keskustelun kokoonpano riippuu tilanteesta. Jos oppilaan tueksi on perustettu monialainen ryhmä, sen jäsenen voi kutsua mukaan keskusteluun. Huoltajan ja oppilaan luvalla palaveriin voi tarvittaessa kutsua mukaan opiskeluhuollon palveluiden ammattilaisen. Jos opetuksen epäämisen syynä ollut väkivaltainen käytös on kohdistunut henkilökunnan jäseneseen, myös kyseinen henkilökunnan jäsen on mukana keskustelussa, kuitenkin työntekijän voimavarat huomioon ottaen. Keskustelusta kirjataan muistio Wilmaan.

7.3. Ilmoitusvelvollisuudet ja konsultointi

Koulun henkilökunnalla on väkivalta, häirintä ja kiusaamistapauksissa tilannekohtaisesti erilaisia ilmoitusvelvollisuuksia. Näistä on tärkeää olla tietoinen. Jos olet epävarma, voit aina konsultoida viranomaista.

Ilmoitusvelvollisuudet on kuvattu alla tiiviisti kuvassa sekä jäljempänä leipätekstissä.

ILMOITUSVELVOLLISUUDET

Kuva 6: Ilmoitusvelvollisuudet

7.3.1. Ilmoitus huoltajille

Koulun henkilöstöllä on velvollisuus ilmoittaa väkivallasta, häirinnästä tai kiusaamisesta sekä näistä epäillyn että kohteena olleen oppilaan huoltajille. (Perusopetuslaki 29 § 7 mom.)

7.3.2. Yhteydenotto opiskeluhuoltopalveluiden saamiseksi

Jos koulun henkilöstö arvioi oppilaan tarvitsevan opiskeluhuollon palveluita, heihin on oltava oppilaan kanssa yhteydessä viipymättä ja annettava tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 §)

7.3.3. Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi

Jos lapsen huoltajan kanssa on jaettu huoli lapsen tilanteesta, voidaan tehdä sosiaalihuoltolain 35 § mukainen yhteydenotto tuen tarpeen arvioimiseksi sähköisen lomakkeen kautta Maisan viranomaislomakkeella. Yhteydenottoon kirjataan huoltajien kanssa yhteisymmärryksessä syntynyt käsitys lapsen ja perheen tuen tarpeista ja tilanteesta. Kyseessä voi olla esimerkiksi tilanne, jossa vanhempi tarvitsee apua lapsen kasvatuksessa ja koulunkäynnin tukemisessa.¹⁶

7.3.4. Lastensuojeluilmoitus

Jokaisella koulun ammattilaisella on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, jos oppilaan oma käytös, hoidon ja huolenpidon tarve tai muut olosuhteet voivat vaarantaa hänen kehitystään. Ilmoituksen tekemistä ei saa delegoida toiselle henkilölle. Ilmoitus on hyvä mahdollisuuksien mukaan tehdä yhdessä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa, mutta tällöinkin se on tehtävä viivytyksettä. (Lastensuojelulaki 25 § ja 25 a §.)¹⁷

Oppilaan ja huoltajien kanssa on hyvä keskustella lastensuojeluilmoituksen tarkoituksesta ja ilmoituksen syistä mahdollisuuksien mukaan jo etukäteen. Huoltajille on myös tärkeää kertoa koulun henkilökunnan velvollisuudesta tehdä lastensuojeluilmoitus.

Joissain erityistilanteissa ilmoituksen tekemisestä ei pidä keskustella etukäteen huoltajien kanssa. Jos epäilet lapsen lähisuhteissa tapahtunutta väkivaltaa, on erityisen tärkeää neuvotella toimintatavoista ensin poliisin ja sosiaalitoimen kanssa.¹⁸ Toimi tällöin Kriisikortin ohjeistusten mukaisesti.

Jos tilanne toistuu tai ilmoituksen syynä olevat tekijät tai olosuhteet eivät muutu, lastensuojeluilmoitus tehdään tarvittaessa uudelleen. Älä jätä ilmoitusta tekemättä, vaikka tietäisit tai epäilisit, että lapsen tilanteesta on hiljattain tehty ilmoitus. Ilmoitusta ei myöskään saa jättää tekemättä, vaikka olisi tiedossa, että perhe on jo lastensuojelun asiakas. Uusi ilmoitus tai useat ilmoitukset auttavat sosiaalihuollon viranomaisia kokonaistilanteen arvioinnissa.

¹⁶ [Huoli lapsesta tai nuoresta - Vakehyva](#)

¹⁷ [Huoli lapsesta tai nuoresta - Vakehyva](#)

¹⁸ [Velvollisuus ilmoittaa poliisille - THL](#)

7.3.5. Rikosilmoitus

Kaikissa niissä tilanteissa, joissa väkivalta-, häirintä- tai kiusaamistilanne täyttää rikoksen tunnusmerkit, tehdään lastensuojeluilmoituksen lisäksi rikosilmoitus poliisille. Jos olet epävarma, konsultoi poliisia ensin. Poliisi on antanut koululle ohjeita ilmoittamisesta ja yhteistyöstä, jotka löydät perusopetuksen turvallisuusintrasta¹⁹.

7.3.6. Ilmoitusvelvollisuus suunnitteilla olevasta törkeästä rikoksesta

Rikoslaissa (luku 15, 10 §) on säädetty, että jokaisen (mukaan lukien koulussa työskentelevien aikuisten) pitää ilmoittaa poliisille tai sille, jota vaara uhkaa, jos hän saa tietää suunnitteilla olevasta törkeästä rikoksesta ja jos rikos on vielä estettävissä ilmoituksen tekemisellä. Säännöksessä mainittuja törkeitä rikoksia ovat esimerkiksi törkeä pahoinpitely, ryöstö ja törkeä ryöstö.

7.3.7. Ilmoitus poliisille väkivallan uhasta

Jokaisella koulun aikuisella on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille, jos hän on saanut tehtävissään tietoja, joiden perusteella on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi. Tällaisissa tilanteissa poliisille ilmoitetaan mahdollisen uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot. (Perusopetuslaki 40.5 §, Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23.4 §.)

Väkivallan uhkasta ilmoittaminen kuuluu vastuulliseen toimintaan ja virkavelvollisuuksiin, eikä tietojen luovuttamatta jättäminen saa johtua siitä, että säännöstä ei ole kirjoitettu ehdottoman velvoittavaan muotoon. (HaVM 41/2014 vp). Säännöksessä ei erotella, kuka mahdollisen väkivallan uhan kohteena on, joten se koskee kaikenlaisia tilanteita, joissa väkivallan uhkaa on syytä epäillä.

7.3.8. Verkossa tapahtuvan toiminnan ilmoittaminen

Verkossa esiintyvää epäilyttävää toimintaa tai keskustelua voi ilmoittaa esimerkiksi osoitteessa [Nettivinkki - Poliisi](#). Huomaathan, että kyseessä on kiireettömien asioiden ilmoituskanava. Jos epäilet jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi, ilmoita poliisille viivytyksettä uhkan arvioimisen ja estämisen kannalta välttämättömät tiedot. Jos tilanne on akuutti, soita 112. Jos jokin verkossa tapahtunut teko näyttää ylittävän rikoksen tunnusmerkit, tehdään rikosilmoitus. Epävarmassa tilanteessa konsultoi poliisia.

¹⁹ [Perusopetus - Akuutit turvallisuustilanteet \(sisäinen intrasivu\)](#)

Vantaalla on lisäksi käytössä **Someturva-palvelu**²⁰, jossa oppilaat voivat ilmoittaa verkkoympäristöissä kohtaamastaan häirinnästä, kiusaamisesta tai uhkailusta. Myös ammattilaiset voivat käyttää palvelua esimerkiksi tilanteissa, joissa toivovat konsultaatiotukea somessa tapahtuvien ilmiöiden ratkomiseen koulussa. Ilmoituksen tekijä saa tilanteeseensa sopivat toimintasuositukset someturvan tiimiltä. Someturvan tiimi koostuu someen erikoistuneista juristeista ja sosiaalipsykologeista.

7.3.9. Varmista lapsen turvallisuus ja konsultoi tarvittaessa

Epäillessäsi väkivallan uhkaa tai tapahtunutta väkivaltaa, ensisijaista on varmistaa lapsen turvallisuus.

Ethän jää yksin asiasi kanssa, jos et ole varma, kuinka sinun tulisi toimia. Viranomaisia voi aina ensin konsultoida anonyymisti, jos olet epävarma siitä, kuinka tulisi toimia. Lisäksi tukenasi ovat tarvittaessa kaupungin oma turvallisuustiimi ja kiusaamiseen puuttumisen erityisasiantuntija.

- Kaupunkiturvallisuustiimin ja poliisin ajantasaiset yhteystiedot löytyvät Kasvatuksen ja oppimisen turvallisuusintrasta:
[Kasvatus ja oppiminen - Turvallisuus: Tärkeät yhteystiedot \(sisäinen intrasivu\)](#)
- Sosiaalitoimen yhteystiedot löytyvät hyvinvointialueen verkkosivuilta:
[Huoli lapsesta tai nuoresta \(Vantaan ja Keravan hyvinvointialue\)](#)
- Kiusaamiseen puuttumisen erityisasiantuntijan yhteystiedot löytyvät Hyvinvoinnin ja opiskeluhuollon intrasta:
[Kasvatus ja oppiminen - Hyvinvointi ja opiskeluhoito \(sisäinen intrasivu\)](#)

²⁰ [Someturva.fi](https://www.someturva.fi)

Koulussa tapahtui eräs tilanne, mutta en ole ihan varma
kehen minun pitäisi olla yhteydessä vai pitääkö?

JOS OLET EPÄVARMA, ÄLÄ JÄÄ YKSIIN!

Koulun ja kaupungin muut toimijat

- ☐ Opiskeluhuollon ammattilaiset
- ☐ Kiusaamiseen puuttumisen erityisasiantuntija
- ☐ Kaupunkiturvallisuuksiimi

Sosiaalihuolto

- ☐ Poliisisosiaalityö (ankkuri)
- ☐ Lapsiperheiden ja lastensuojelun päivystys

Poliisi

- ☐ Ennalta estävä poliisi
- ☐ Lapsirikostutkinta

Muut yhteistyötahot (oppilaan ja huoltajien luvalla)

- ☐ Ankkuritoiminta
- ☐ Nuorisotyö
- ☐ Harrastustoimijat
- ☐ Järjestö- ja yhdistystoiminta
- ☐ Sovittelutoimisto

Muista, että voit konsultoida
myös anonyymisti kertomatta
oppilaan nimeä tai yksilöiviä tietoja

Kuva 7: Jos olet epävarma, älä jää yksin

8. KOULUN AIKUISEN OPPILAASEEN KOHDISTAMA VÄKIVALTA, HÄIRINTÄ JA KIUSAAMINEN

Aikuisen tekemä väkivalta oppilasta kohtaan on aina rikos, jonka poliisi selvittää. Rehtori ilmoittaa huoltajille tapahtuneesta. Akuuteissa tapauksissa soitetaan 112.

Jos herää epäily, että koulun aikuinen kohdistaa kiusaamista, häirintää tai väkivaltaa oppilaaseen, asiasta on ilmoitettava viipymättä rehtorille, joka selvittää tapausta.

Rehtori ilmoittaa oppilaan huoltajille sekä tekee rikosilmoituksen, jos kiusaaminen, häirintä tai väkivalta täyttää rikoksen tunnusmerkit. Poliisille voi tehdä konsultaatiopuhelun, jos on epävarma tilanteesta. Epäasiallinen käytös voi johtaa **huomautukseen, kirjalliseen varoitukseen tai irtisanoutumiseen.**

9. OPPILAAN KOULUN AIKUISEEN KOHDISTAMA VÄKIVALTA, HÄIRINTÄ TAI KUSAAMINEN

Jos itse kokee tai herää epäily, että henkilökunnan jäsen kokee väkivaltaa, häirintää tai kiusaamista oppilaan kohdalta, ilmoitetaan asiasta rehtorille. Rehtori ottaa yhteyttä kaupungin turvallisuustiimiin ja työsuojeluun. Henkilö, johon kohdistuu häirintää tai kiusaamista, tekee TUTKA-ilmoituksen.

Akuuteissa tapauksissa soitetaan 112.

10. SUUNNITELMAN PÄIVITTÄMINEN JA SEURANTA

Suunnitelmaa arvioidaan ja sitä seurataan säännöllisesti.

11. SUUNNITELMAN PEREHDYTTÄMINEN JA SIITÄ TIEDOTTAMINEN

Suunnitelmaa käsitellään aina lukuvuoden alussa henkilöstön kanssa. Suunnitelmasta tiedotetaan huoltajille, oppilaille ja yhteistyötahoille lukuvuoden alussa.